

Студенттер мен жас ғалымдардың
«ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ БІЛІМ - 2018»
XIII Халықаралық ғылыми конференциясы

СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ

XIII Международная научная конференция
студентов и молодых ученых
«НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ - 2018»

The XIII International Scientific Conference
for Students and Young Scientists
«SCIENCE AND EDUCATION - 2018»

12th April 2018, Astana

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«Ғылым және білім - 2018»
атты XIII Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XIII Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«Наука и образование - 2018»**

**PROCEEDINGS
of the XIII International Scientific Conference
for students and young scholars
«Science and education - 2018»**

2018 жыл 12 сәуір

Астана

УДК 378

ББК 74.58

Ғ 96

Ғ 96

«Ғылым және білім – 2018» атты студенттер мен жас ғалымдардың XIII Халықаралық ғылыми конференциясы = XIII Международная научная конференция студентов и молодых ученых «Наука и образование - 2018» = The XIII International Scientific Conference for students and young scholars «Science and education - 2018». – Астана: <http://www.enu.kz/ru/nauka/nauka-i-obrazovanie/>, 2018. – 7513 стр. (қазақша, орысша, ағылшынша).

ISBN 978-9965-31-997-6

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 378

ББК 74.58

ISBN 978-9965-31-997-6

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2018

1925 жылдан бастап Алаш қайраткерлеріне қарсы саяси репрессияны ресми құжаттар да, мерзімді басылым материалдары анықтап бере алады. Егер мұрағаттардағы іс жүргізу құжаттары большевиктердің күшейіп келе жатқан террорының сан-қырлы тұстарын ашып берсе, баспасөз мәліметтері кеңестіктердің қаптаған қалың «ұлтшылдарға» қарсы аянбай күрес жүргізгенін дәлелдейді.

Себебі алаштық интеллигенцияны негізінен елдің орталығына жинаған болатын және оларға қарсы үлкен сот үдерісі даярланған болатын. Большевиктер 1922 жылдан бастап РКСФР Қылмыстық Кодексінің баптарымен соттауға мүмкіндік алған болатын [4]. Қудалау бағыты, бағдары Алаш зиялыларын ең жоғарғы жазалау шарасына апаратыны сөзсіз еді.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Аяған Б.Ғ., Әбжанов Х.М., Махат Д.А. Қазіргі Қазақстан тарихы. – Алматы: Раритет, 2010. – 448 б.
2. Әбжанов Х Ұлттық идея – Мәңгілік ел / Хакелді Әбжанов // Егемен Қазақстан.-2014.- №45.-6 наурыз.-5б.
3. Әбжанов Х. Қазақстан: тарих, тіл, ұлт. – Астана: «Ана тіл-Ата тарих» баспа –зерттеу орталығы ЖШС., – 2007 – 272 б.
4. Отан тарихының іргелі мәселелері . Мақалалар жинағы / Жалпы редакциясын басқарған т.ғ.д., профессор Мұсағалиева А.С.- Астана, 2013.-344 б

ӨОЖ 93/94

ТАРИХТЫҢ ПОСТМОДЕРНДЫҚ ПАРАДИГМАСЫ

Аманбекова Сабина Ерлановна

sabina.amanbekova@mail.ru

Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ Тарих факультетінің II курс студенті

Астана, Қазақстан

Ғылыми жетекшісі—Ерменбаева Г.К.

Тарихи білім қазіргі уақытта маңызды, кейде радикалды, зерттеу көзқарастары мен ұғымдарының өзгеру процесінде. Бұл қоғам өмірінде орын алған бірқатар оқиғаларға, мәдениет, философиялық және ғылыми білімдердегі жаңа құбылыстарға байланысты. XX ғасырдағы ауқымды әлеуметтік-саяси өзгерістер, соғыстар мен революциялар тарихи үдерістің қозғаушы күштері туралы, тарихи даму барысында заңдар туралы, тарихтың мақсаты мен мағынасы туралы мәселені көтерді. Әлеуметтік-гуманитарлық білімнің дәстүрлі схемаларында бұзылулардың пайда болуы. Осындай сезімнің ең жарқын мысалы - постмодернизм философиясы.

Постмодернизм көптеген интеллигенцияның ағартушылық идеологиясына реакциясы болды, сондықтан оны көбінесе пост-ағартушылық идеология деп атайды. Классикалық рационалдылықтың орнына оның детерминистикалығы анықталғандықтан, ақылға қонымдылығына адалдық, постмодернистік тұрақсыздық, радикалды гетерогендік, үздіксіз дифференциация, кез-келген тәртіптілік пен нысанның анықтылығы келіп түседі.

Неміс философы Макс Мюллер постмодернизмнің туған күнін 1968 жылы жаппай білім беру жылы деп атайды. Оның пікірінше, бұл жағдайдың негізі «мағынаны жоғалту» деп атауға болатын еді. Егер қоғамда «мағынасы» жоғалып кетсе, онда нигилизмнің, анархияның, қоғам алдындағы кез келген міндеттер мен міндеттердің жойылуына, барлық және барлық нормалардың жоқ болуына қолайлы жағдайлар туындайды. Семантикалық өрістен шыққан бұл

көтеріліс көтеріліс болды: «бір жағынан, анархиялық азаттық, ал екінші жағынан жаңа элеуметтік міндеттемелер әкелетін әлемнің революциялық өзгерісі» [1].

Постмодернистер өткен ғасырларда ғылым дамыған негізгі түсіндірме парадигмалары мен тұжырымдамаларын сынға алды. Француз философы Жан-Франсуа Лиотардың сөздері бойынша, нақты әлемнің орнықты тұтастығын негіздейтін «метанарративтерге» [2] толық сенімсіздік болды. Тұтастай алғанда, тұтастық, бірлік идеясы постмодернистердің ғылыми әдіснамалардан төлем қабілетсіздігі ретінде жойылды. Оның орны мәжбүрлеп плюрализммен алынды. Әрбір процесс, материалдық әлемнің әрбір нысаны интегралды өздігімен емес, бір-біріне келтірілмейтін сызықтар мен өзгерістердің жиынтығы ретінде қаралды.

Ғылыми әмбебаптық идеясы үмітсіз ескірген деп танылды, оның орыны когнитивтік келешектің іргелі әртүрлілігін құру арқылы шешілді. Постмодернистер ғылыми білімдердің жоғары стандарттарынан, жоғары ғылыми беделден, дәлелдеу қажеттілігінен және дәлелденген дәлелдерден бас тартты. Кәсіпқой емес мамандар әлемді үйреніп, түсіндіруге қабілетті мамандармен теңестірілді. Француз философы Мишель Фуко лиганың айтуынша, постмодернизм «ақылға қарсы көтеріліс құқығы» деп жариялады.

Әлемнің ғылыми көрінісінде түбегейлі инверсия пайда болды: микро деңгей, микропроцестер, центрифугалық үрдістер, оқшаулау, фрагментация, дербестендіру басталды. Әлем аз бөлікке түсіп, постмодернистер бұл мемлекетті табиғи деп жариялады.

Поляк философы Зигмунт Бауман айтады: «Для наших дней наиболее характерна внезапная популярность множественного числа — частота, с которой теперь в этом числе появляются существительные, некогда выступавшие только в единственном... Сегодня мы живем проектами, а не проектом... Постмодернизм и есть в сущности закат проекта — такого Суперпроекта, который не признает множественного числа» [3]. Білудің ең тиімді тәсілі ойынмен танылды: ол адамның айырмашылықтарға сезімталдықты арттырады, толеранттылықты тудырады, табиғи және жасандылық арасындағы сызықты бұзады.

Философия тарихында барлық бұрынғы нормалар мен дәстүрлермен шешуші үзіліс болды. Постмодернизм бір адамзат тарихының орыны өзін-өзі қамтамасыз ететін процесс бола бастайтынын жариялады. Тек фрагменттер, тарих оқиғалары нақты, бірақ біртұтас, біртұтас, интеграл ретінде тарихи бірыңғай процесс жоқ. Қазіргі қалыптасуы үшін өткеннің мағынасы кішкентай, бұл өткеннің тек өткені ғана. Тарихтың көкжиектері қазіргі кезде еріген және онымен біріктіріледі.

Макс Мюллер тарихты «такую взаимосвязь действий, которая ведет к возникновению созданного мира, соответствующего ограниченной во времени группе людей» деп айтады. Бірақ тарихта «жекеше түр», өз-өзінен, бір дүние тарихы деген мағынасы жоқ, барлығы бірегей, яғни, «адамзат тарихы» [1].

Алдыңғы танымдық парадигмалар «білім ағашы» қағидасына негізделген болса, онда эволюцияның, иерархияның, құрылымның, тұтастықтың бағыты айқын бөлінді, содан кейін постмодерндық парадигма «тамырдың» сипатын алды. Бұл термин ботаникадан алынған болатын: «Ризома не имеет единого корня, это множество беспорядочно переплетенных побегов, которые развиваются во всех направлениях. Другими словами, это ползущий сорняк, который стелется по земле, переваливая через все препятствия, пробиваясь сквозь асфальт, приживаясь между камнями».

Постмодернистер тұрғысынан тарих адамның өмір сүруінің жарылуынан, үзілуінен, сәтсіздігінен және босандануынан тұрып, тарихшы түсініксіз нүктелердің жоқтығынан, дәмді жерлерге қарағанда, тамырға ұқсап қозғалуға тиіс. Француз философы Жак Дельюзе бұл көзқарас тергеу барысында шындықтың беттерін үнемі көбейтуге мүмкіндік беретініне сенімді. Тарих полицентрге айналады, ол бұзады, бұзылады, жыртылады, бірнеше гетерогенді ағындар арқылы ағып кетеді және осы ағындардың болашағы белгісіз.

Әрине, белгісіздік барлық шекараларды жою тарихи білімнің постмодерндік парадигмасының негізгі сипаттамасы болып табылады. Оның кемшіліктері айқын: шамадан тыс негативизм, де. конструктивизм, хаотический плюрализм, релятивизм. Бұл

парадигмалардың маңыздылығын анықтау қиын, бірақ олар бар: өзінің жеке даму ерекшеліктерін ескере отырып, өзін-өзі анықтауға дейін зерттеушінің көзқарасын кеңейте отырып, әлемнің алуан түрлілігінің құндылығын қолдау.

Зигмунд Бауман постмодерндік парадигманың ерекше маңыздылығын көреді, өйткені ол тарихи эволюцияның ақылға қонымдылығында өркендеген тарихи бастауларға сенімділік философиядан айырады. Постмодернизм озбырлықтан арылтады, зерттеушіні тарихтың кез-келген шығармашылық түсіндірілуінің алғышарты болып табылатын «қайғылы күмән» береді. Постмодернистің «қазіргі заманғы өркениеттің өз элементінде сезінген тарихы түптің түбінде аяқталғанын дәлелдеудің міндетті шарты бар ...» [1].

Сондықтан, Тарих - өркендеген өткен емес, адамзаттың алға басқан дамуындағы қадам емес, тәуекел аймағы. Ғылыми-техникалық прогрестің жолдары өте маңызды емес: олар атом бомбасының пайда болуы, Хиросима мен Чернобылдың трагедиясы. Байуманның сылтауы бойынша, постмодернизм «бізді тәтті түстен шығарып тастайды» және бірден естен шығарады. Постмодерндік айғақтар заманауи гуманитарлық ғылымдардың тарихын қайта жазуға мәжбүр етеді, бірақ бұл жолы «қателіктер мен бұрмаланулар тарихы» сияқты.

Постмодерндық парадигмадағы ең бастысы - орталық философиялық санаттарды қабылдамау емес, сонымен қатар осы категорияларды қолданумен байланысты ойлау дағдыларынан босату. Тарих философиясы «сфера принципиальной координации» (Т.Парсонс) емес, «мүмкіндіктің жиынтығы» (З. Бауман) - айқын анықталмаған және ешқашан толық анықталмаған мүмкіндіктер. Г. Зиммелдің айтуынша, постмодернистік парадигмада тарихтың суреттері, қозғалыс сәттері, өзара түсіністік пен ынтымақтастыққа тең процестер, антагонизммен және күреспен, күш-жігерді бір-бірімен үйлестірумен және сонымен қатар өзара араласудан тұрады деп айтуға болады.

Постмодернизм тарих философиясына бұрынғыдан позитивістік философиямен жабылған тарихи оқиғалар мен фактілердің сапалы салмағы туралы сұрақ берді. Ол тарихтағы белгілі бір оқиғалардың пайда болу жиілігі мен маңыздылығы арасындағы байланыс жоқ екенін еске сала отырып, болашақ ұрпақтар ғана оны бағалай алады. Статистика және социологиялық үлгілер тарихи оқиғалардың көлемін түсінбейді және олардың өзін-өзі дамыту динамикасына қатысты мүлдем дәрменсіз.

Постмодерндік идеялардың таралуы тарихқа социологиялық және антропологиялық көзқарастарды барынша қолданатын зерттеушілерге әсер етті. Постсоветтік тарихнама француздық «Анальс» мектебінің, американдық «жаңа әлеуметтік тарихтың» және батыс ғылымдарының басқа да бағыттары мен мектептерінің мұраларын белсенді пайдаланған. Тарихшылар социология мен антропологияның мәселелерін, тәсілдерін, әдістерін және тілдерін белсенді түрде қабылдады, тарихи жұмыстарға қойылатын талаптарды қайта қарады және жаңа терминологияны енгізді. А. Я. Гуревичтің айтуынша зерттеушілер «тарихи антропология» мен «ақыл-ойдың тарихы» арасындағы айқын бір сызықты жасамады, бірінші - екіншінің жалғасы.

90-шы жылдардың бірінші жартысында орыс философиясы құбылысына арналған тарихшылар мен философтардың бірнеше конференциялары мен дөңгелек үстелі өткізілді. Бұл тақырып жан-жақты пікірталас туғызды, оның барысында мынадай мәселелер талқыланды: кімнің белгілі бір түрін (жеке, әлеуметтік топ, жалпы халық) болуы керек; бұл ұғымның саналы және бейсаналық элементтері қалай өзара байланысқаны талқыланды.

Күнделікті өмір тарихын зерттеу ортағасырлық, Ресейдің жаңа тарихы мен кеңестік қоғамның тарихында болды. Зерттеудің кейіпкерлері адамдар, класстар, әлеуметтік топтар, әлеуметтік сатылардың әртүрлі қабаттарынан қарапайым қарым-қатынастары бар, «қарапайым» адамдар, үміт, үмітсіздік, жоспарлар; Орыс өркениетінің дамуының түрлі сатыларында

«қарапайым адамдар» өмірінің эволюциясы, олардың идеялары мен дәстүрлері байқалды. Гендерлік зерттеулер тек «әйелдер тарихына» арналды.

Ақыр соңында, постмодернизм философиясы шақырту туралы мәселені көтерді: «қолдардан қандай соққыларды ұстауға, не қолдар жетпейді, не олар қол тигізгісі келмейді» [1]. Тарих философиясында бұрын-соңды болмаған талап қойылды: пайда болған барлық баламалы мүмкіндіктері мен мүмкіндіктерін зерттеу, оларды тең дәрежеде қарау. Постмодернистік шағымдар «абсолютті ақиқат сарайында болғандай және дәмділік үстелінен дәм татқандай» мақтана отырып, «бір сенімдегі патенттелген мағынада сатушыларға алданып қалуды насихаттап, сенімділік пен үнемі ұйымдастырылған уәделердің өтірік сөздерін ашып көрсетуге лайық», - деп ескертеді, сонымен бірге оларды итермелеудің орнына, құмарлықты бағындыру.

Шынында да, постмодерндік парадигма алгоритмдік рецептер мен «өзгермейтін шындықтарды» білмейді, бірақ зерттеушінің басты қиындығы стратегиялық тұрақсыздық болып табылатын Мәңгілік ашық тарихтың көкжиегінде құруды үйретеді.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Мюллер М. Смысловые толкования истории //История философии. Антология. М.: Аспект-Пресс, 1994. С. 274—275.
2. Лиотар Жан-Франсуа Состояние постмодерна.- СПб.: Институт экспериментальной социологии, 1998.
3. Бауман З. Спор о постмодернизме // Социологический журнал. 1994. № 4. С.52.

УДК 398

ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕГІ РУХАНИ-АДАМГЕРШІЛІКТІҢ МАҢЫЗЫ

Амантай Балнұр Мартбекқызы

balnur_amantay@mail.ru

Е.А.Букетов атындағы Қарағанды Мемлекеттік Университетінің

2 курс студенті,Қарағанды,Қазақстан

Ғылыми жетекшісі-Мейрамова Н. А.

Жалпы әр кезеңде адамзат баласы болашақ ұрпақтың тәлім-тәрбиесіне үлкен мән беріп, аса зор жауапкершілікпен қараған. Қазіргі қарыштап дамыған елде, ең алдымен, ұрпақ тәрбиесіне аса мән беріліп отырғаны белгілі. Себебі ұлттың бүгінде, келешегі де өскелең жас ұрпаққа байланысты. Осы тұста мектептің, жалпы қоғамның, отбасының алдына қоятын басты мәселелерінің бірі – өркениетті, азаматтық – адамгершілік қасиеті мол, сондай-ақ ұлттық құндылығын жоғалтпаған, бәсекеге түсе алатын биік, өрелі, терең білімді ұрпақ тәрбиелеу. Жастардың бойында саналы тәрбие мен байыпты мінез қалыптастыру, рухани дүниесі бай интеллекті тұлға тәрбиелеу ұстаз бен ата-ананың үлгілі іс – әрекетіне байланысты.

Мақсатты және жүйелі түрде тәрбиеленушінің санасын, сезіміне және тәртібіне қоғамдық мораль талаптарына сәйкес адамгершілік қасиеттерді қалыптастыру өзекті мәселе болып отыр. Адамгершілік тәрбиесі жеке адамды қалыптастыруды ерекше орын алады. Ол отбасына, Отанға, достыққа адал, таза көзқарасты, қарым – қатынаста болуды талап етеді. Жастарды адамгершілікке тәрбиелеудің мазмұны: тәртіптілік пен ұйымшылдық, достық, шыншылдық пен әділдік, еңбек, өз мінезіне сын көзбен қарай білу сияқты қасиеттерді қамтиды. Бала қаншалықты білімді болғанымен, оның адамгершілік байлығы жетіспей жатса, онда жақсы азамат болып қалыптаса алмайды. Олай болса бірер жылдың ішінде балалардың бойына сіңіре қоюға болмайды. Ол-ұзақ жылдар жемісі. Осы мақсатта біз рухани-адамгершілік тағылымдарды